ด่วนมาก

ที่ อน ๐๐๓๗.๓/ว ๑๓๘๘

ศาลากลางจังหวัดอุทัยธานี
ถนนศรีอุทัย อน ๖๑๐๐๐

๒๓ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง การสนับสนุนการดำเนินงานโครงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC

เรียน นายอำเภอ ทุกอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี และนายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ด่วนมาก ที่ มท ๐๘๙๑.๔/ว ๘๙๓ ลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๕

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นแจ้งว่า กระทรวงมหาดไทยดำเนินโครงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC (Area Based Collaborative Research) ซึ่งจะดำเนินการในทุกจังหวัดเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่โดยใช้แนวคิดพื้นที่เป็นตัวตั้ง โดยใช้การจัดทำบัญชีครัวเรือนและแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุดและตรงตามความต้องการ

เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC ดังกล่าว จึงขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาดำเนินการดังนี้

๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสงค์จะเข้าร่วมเป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินโครงการฯ ให้ประสานที่ทำการปกครองอำเภอเพื่อขอทราบแนวทางการดำเนินโครงการ

๒. ผู้บริหาร/สมาชิกสภาท้องถิ่น บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ให้เข้าร่วมเป็นทีมงานในระดับตำบล หมู่บ้านเพื่อจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้สนับสนุนการจัดพิมพ์แบบบันทึกบัญชีครัวเรือนและจัดหาเจ้าหน้าที่ลงโปรแกรมเพื่อบันทึกข้อมูลบัญชีครัวเรือนในตำบลของตน ตลอดจนสนับสนุนการจัดเวทีเรียนรู้

๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้สนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนชุมชนและเชื่อมโยงไปสู่การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

ในการนี้ ขอให้อำเภอแจ้งสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอประสานการดำเนินงานกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกันด้วย รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาพร้อมนี้ สามารถดาวน์โหลดได้ทางเว็บไซต์ www.uthailocal.go.th **หัวข้อ "หนังสือราชการ สถ.จ.อุทัยธานี"**

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายประหยัด ยะคะนอง)
รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี ปฏิบัติราชการแทน
ผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น
โทร.๐-๕๖๕๑-๑๙๖๕/๐-๕๖๕๗-๑๕๙๖ ต่อ ๑๓

D:กลุ่มงานส่งเสริม/เรื่องทั่วไป

"ดำรงธรรมนำไทยใสสะอาด"

สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี
เลขรับที่ 3728
วันที่ 19 เม.ย. 2555
เวลา

ด่วนมาก

ที่ มท ๐๘๙๑.๔/ว ๘๙๓

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๓๐ มีนาคม ๒๕๕๕

กลุ่มงานส่งเสริมฯ
เลขรับที่ 541
วันที่ 19 เม.ย. 55
เวลา

เรื่อง การสนับสนุนการดำเนินงานโครงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC

ด้วยกระทรวงมหาดไทยดำเนินโครงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC (Area Based Collaborative Research) ซึ่งจะดำเนินการในทุกจังหวัดเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่โดยใช้แนวคิดพื้นที่เป็นตัวตั้ง โดยใช้การจัดทำบัญชีครัวเรือนและแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุดและตรงตามความต้องการ

เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC ดังกล่าว จึงขอให้จังหวัดแจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาดำเนินการดังนี้

๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสงค์จะเข้าร่วมเป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินโครงการฯ ให้ประสานที่ทำการปกครองอำเภอเพื่อขอทราบแนวทางการดำเนินโครงการฯ

๒. ผู้บริหาร/สมาชิกสภาท้องถิ่น บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้เข้าร่วมเป็นทีมงานในระดับตำบล หมู่บ้านเพื่อจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้สนับสนุนการจัดพิมพ์แบบบันทึกบัญชีครัวเรือนและจัดหาเจ้าหน้าที่ลงโปรแกรมเพื่อบันทึกข้อมูลบัญชีครัวเรือนในตำบลของตน ตลอดจนสนับสนุนการจัดเวทีเรียนรู้

๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้สนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนชุมชนและเชื่อมโยงไปสู่การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

ในการนี้ขอให้จังหวัดแจ้งสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดและสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอประสานการดำเนินงานกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกัน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายวีระยุทธ เอี่ยมอำภา)
อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

สำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วม
ส่วนส่งเสริมการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วม
โทร. ๐-๒๒๔๑-๙๐๐๐ ต่อ ๔๑๒๒,๔๑๒๓ โทรสาร ต่อ ๔๑๒๔

โครงการ บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC

๑. หลักการและเหตุผล

ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้นจำเป็นต้องทำควบคู่กันไปทั้งการพัฒนาระดับมหภาคและระดับจุลภาคเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน กระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงหลักที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลความมั่นคงทางชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามในการพัฒนาที่ผ่านมาปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเหลื่อมล้ำในสังคม ยังคงเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่จะต้องดำเนินการแก้ไข ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นว่าถ้าสามารถพัฒนาส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งจะเป็นหนทางต่อการแก้ไขปัญหาและเป็นแรงหนุนต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่เป็นหนี้สิน และอยู่อย่างพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันสำหรับสมาชิกในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักในการดำรงชีวิต และเมื่อระดับครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชนซึ่งเป็นฐานรากของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีความเข้มแข็ง ก็จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมระดับประเทศแข็งแรงด้วย

การพัฒนาเชิงพื้นที่หรือใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area Based Approach) จึงเป็นเป้าหมายและทิศทางหลักในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการทรัพยากร ความร่วมมือ และความรู้ทางวิชาการจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ ทั้งความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ตลอดจนภาควิชาการ เพื่อให้สามารถดูแลทุกข์สุขของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาในหลายปีที่ผ่านมานั้นเป็นการพัฒนาที่ยึดการทำงานแบบส่วนราชการเป็นตัวตั้ง (Function Based Approach) กล่าวคือการยึดภารกิจของกรมและหน่วยงานเป็นตัวตั้ง ทำให้เกิดการทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนอย่างไม่มีประสิทธิภาพและไม่สามารถเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกันได้ ดังนั้นผลลัพธ์หรือบริการที่ให้ประชาชนอาจจะไม่ตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ดังนั้นถ้าสามารถพัฒนาพื้นที่โดยใช้ปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นตัวตั้ง ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้เป็นทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังสามารถส่งมอบบริการภาครัฐได้ตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ความสนใจกับการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง และสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการและเครื่องมือในการเชื่อมความร่วมมือภาครัฐ ภาคประชาชน และ

/ภาควิชาการ...

ภาควิชาการ จึงได้เริ่มทำการทดลองวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ บทเรียนจากการทดลองวิจัยเชิงปฏิบัติการของ สกว. ใน ๑๗ จังหวัดได้พิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถสร้างกระบวนการที่เชื่อมความร่วมมือภาครัฐ ภาคประชาชน และภาควิชาการที่ทำให้เกิดระบบบูรณาการความร่วมมือในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และส่งผลที่เป็นรูปธรรม ถึงระดับที่ครัวเรือนสามารถปลดหนี้ได้ มีรูปแบบและเครื่องมือที่น่าจะสามารถนำมาขยายผลเพื่อให้ผู้บริหารจังหวัดสามารถทำภารกิจ "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข" ได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นกระทรวงมหาดไทย ร่วมมือกับกรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยความร่วมมือเชิงวิชาการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จึงได้มีแนวคิดในการดำเนินโครงการ "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC (Area Based Collaborative Research)" ขึ้นในพื้นที่เป้าหมาย ๗๖ จังหวัดทั่วประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ โดยใช้แนวคิดพื้นที่เป็นตัวตั้ง และใช้การจัดทำบัญชีครัวเรือนและแผนชุมชน เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เพื่อนำไปสู่กระบวนการในการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุดและตรงตามความต้องการ ควบคู่ไปกับการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนด้วยสมาชิกในชุมชนเอง

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของตนเอง ตั้งแต่ระดับครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด

๒.๒ เพื่อสนับสนุนการบูรณาการและเชื่อมโยงการพัฒนาในระดับพื้นที่แบบบูรณาการ โดยใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการกำหนดเป้าหมายแผนงานและโครงการเพื่อการพัฒนา โดยร่วมมือกับเครือข่ายวิชาการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

๒.๓ เพื่อบูรณาการภารกิจของส่วนราชการต่างๆในกระทรวงมหาดไทยและบูรณาการทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่อันจะนำไปสู่การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ของประชาชน

๓. **แนวคิดABC:การวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่(Area-Based Collaborative Research)**

ABC ย่อมาจาก Area-Based Collaborative Research ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการจัดการงานวิจัยเพื่อสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ริเริ่มขึ้น และได้ทดลองปฏิบัติการในพื้นที่อย่างน้อย ๑๗ จังหวัดทั่วประเทศ ผลของการดำเนินงานพบว่าเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบหลายระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้เกิดระบบบูรณาการทรัพยากรและความร่วมมือในจังหวัดเพื่อแก้ปัญหาความยากจน และการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ผลกระทบที่เป็นรูปธรรมคือมีครัวเรือนที่สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จนสามารถปลดหนี้สินได้จำนวนมาก (ดูรายละเอียดในเอกสารเพิ่มเติม)

/การทำงาน...

การทำงานที่เน้นพื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area based) เป็นแนวคิดในการทำงานที่ได้มีการพูดกันมานานตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๘ ที่จะช่วยเสริมการทำงานที่ยึดเอาภารกิจเป็นตัวตั้ง (Function based) เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าในการสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาแนวคิดนี้ยังขาดเครื่องมือ กระบวนการและแนวทางในการทำงานเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

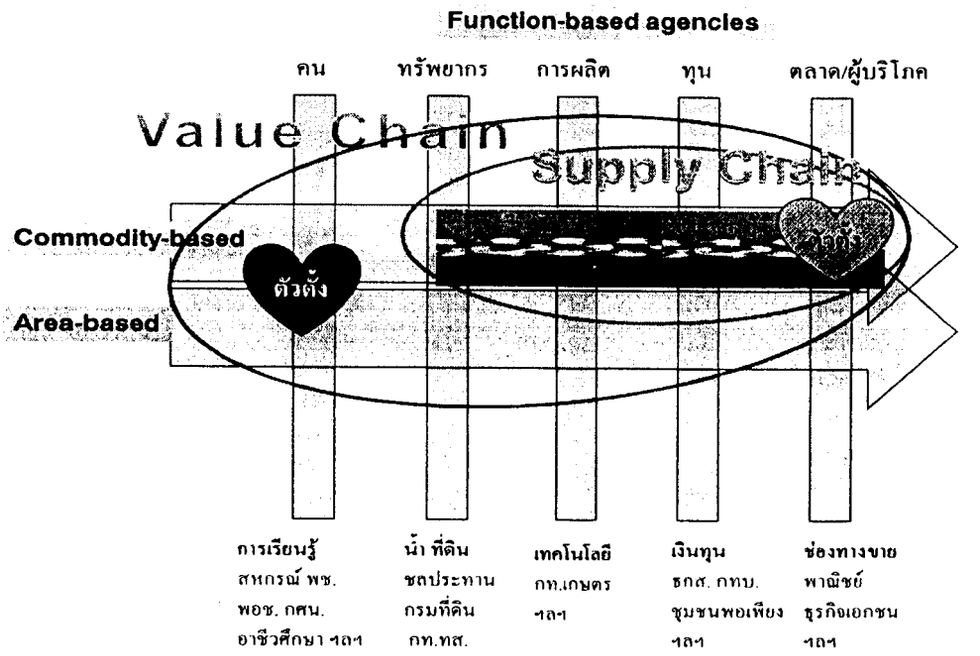

บทเรียนจากการดำเนินโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ดำเนินการใน ๑๗ จังหวัด ได้ค้นพบรูปแบบ (Model) การทำงานที่ประกอบด้วย เครื่องมือ กระบวนการและแนวทางการทำงานที่สำคัญนี้

เครื่องมือการทำงานที่สำคัญคือ **"บัญชีครัวเรือนและแผนชุมชน"**

กระบวนการทำงานที่สำคัญคือ

๑) **กระบวนการจัดการเรียนรู้** หมายถึง การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้เข้าใจความหมายของข้อมูลในบัญชีรับจ่ายของครัวเรือน อันจะนำไปสู่การคิดหาทางออกร่วมกัน เกิดเป็นแผนชุมชนที่มีข้อมูลสนับสนุน

๒) **กระบวนการจัดการความสัมพันธ์** หมายถึง การสานสร้างความสัมพันธ์แนวราบระหว่างภาคส่วนต่างๆ ทั้งฝ่ายชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ วิชาการ ส่วนราชการต่างๆในจังหวัด จนถึงผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้เกิดท่าทีการทำงานที่ไว้วางใจและสามารถเสริมพลัง (synergy) กันได้

/แนวทางการ...

แนวทางการทำงานที่สำคัญ คือ

๑) การสร้างทีมงานในส่วนกลาง อันประกอบด้วยสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับการสนับสนุนด้านวิชาการ จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ทำหน้าที่กำหนดทิศทางและนโยบายเพื่อสนับสนุนการบูรณาการความร่วมมือ และทำหน้าที่กระตุ้นหนุนเสริมจังหวัด/พื้นที่ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา

๒) การสร้างทีมงานภาคประชาชนในจังหวัด ร่วมกับทีมงานจากภาคีส่วนราชการทั้งท้องถิ่น ภูมิภาค วิชาการ และส่วนราชการต่างๆ ซึ่งมีจุดสำคัญคือการพยายามให้ทีมภาคประชาชนต้องคิดและวางแผนการขับเคลื่อนงานเองให้มากกว่าที่หน่วยงานรัฐจะเป็นผู้ทำให้ ในการนี้ จำเป็นต้องมีการจัดโครงสร้างทีมงานตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ลงไปถึงหมู่บ้านเพื่อสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือนและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการทำแผนชุมชน

๓) การจัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือน โดยเจ้าของครัวเรือนเป็นผู้บันทึกและจัดเก็บรายการ รายรับ – รายจ่ายเองและมีทีมงานหรือวิทยากรทำหน้าที่ในการรวบรวมบัญชีครัวเรือน ในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อนำไปบันทึกลงในโปรแกรมประมวลผลข้อมูลที่ อบต./เทศบาลในขั้นตอนนี้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของอปท. ซึ่งมีทรัพยากรในการจัดพิมพ์แบบบันทึกบัญชีครัวเรือน และการจัดหาเจ้าหน้าที่เพื่อบันทึก ซึ่งจะทำให้ อปท.ได้ข้อมูลเหล่านั้นเพื่อใช้ในการวางแผนและจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาของครัวเรือนในพื้นที่ด้วย

๔) การจัดเวทีเรียนรู้ร่วมกันในระดับหมู่บ้านและตำบลจากข้อมูลบัญชีครัวเรือน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหา ไปจนถึงการเรียนรู้เพื่อค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการสำคัญในการทำให้ครัวเรือนเข้าใจสาเหตุของปัญหาและสามารถริเริ่มการแก้ปัญหาได้เองตั้งแต่ระดับครัวเรือนและชุมชนขึ้นมา ทำให้เกิดกระบวนการวางแผนจากล่างขึ้นบนที่สะท้อนปัญหาและความต้องการที่แท้จริงได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการหมู่บ้านและสภาองค์กรชุมชนควรร่วมกันสนับสนุนการทำให้เกิดเวทีเรียนรู้สำหรับชุมชน ซึ่งจะเป็นการประสานความร่วมมือให้เกิดความสามัคคีในระดับหมู่บ้านด้วย

๕) การจัดทำข้อเสนอในการแก้ปัญหาทั้งในส่วนที่ครัวเรือนจะดำเนินการเอง จะทำร่วมกันเป็นกลุ่ม จะขอให้ อปท. ร่วมด้วย และที่จะขอให้ส่วนราชการช่วย ข้อเสนอเหล่านี้จะถูกประมวลขึ้นเป็นแผนชุมชน น้ำหนักของแผนชุมชนนี้ขึ้นอยู่กับน้ำหนักของข้อมูลที่สนับสนุน ซึ่งอาจเพิ่มข้อมูลอื่นๆ นอกเหนือจากข้อมูลบัญชีครัวเรือนได้

/ทั้งหมดข้างต้น...

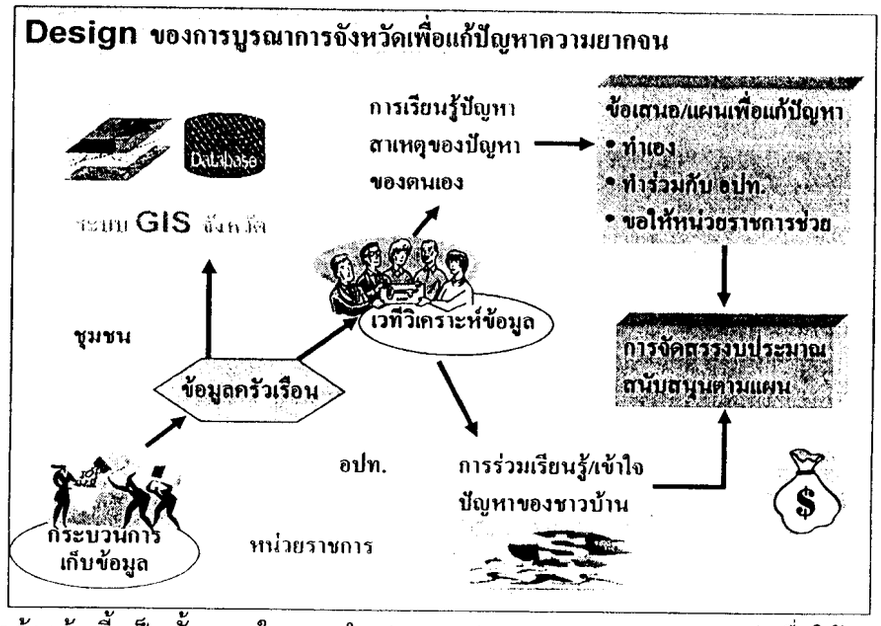

ทั้งหมดข้างต้นนี้ เป็นขั้นตอนในการทำ demand side management เพื่อให้สามารถระบุปัญหาความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเจ้าของปัญหาได้ โดยที่เจ้าของปัญหาเองก็ตระหนักในปัญหานั้นและจะลงมือแก้เองบนหลักของการพึ่งตนเองด้วย

๖) การเจรจาภาคีเพื่อร่วมสนับสนุนทรัพยากรตามโครงการในข้อเสนอแผนชุมชน เพื่อให้เกิดการจัดสรรงบประมาณทั้งของส่วนราชการตามภารกิจ ของจังหวัด ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และงบตามนโยบายพิเศษอื่นๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงที่สะท้อนผ่านแผนชุมชน ขั้นตอนนี้เป็นการทำ demand-supply matching

ผลลัพธ์ในภาพรวมที่เกิดขึ้นคือกระบวนการบูรณาการทรัพยากรในจังหวัด (supply) เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน (demand)

การดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะใน ข้อ ๒) จะส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน/ชุมชน และนักพัฒนาเอกชน ตลอดจนส่วนราชการต่างๆในการร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด เกิดเป็นกลไกที่สามารถบูรณาการทรัพยากรและความร่วมมือได้ เป็นการแก้ปัญหาต่างคนต่างทำ หรือสภาพ "เครื่องหลุด" ให้กลับเข้ามาประกอบกันและเคลื่อนไปด้วยกันได้อย่างมีพลังการทำงานในส่วนนี้จึงสำคัญมาก เปรียบเสมือนการประกอบส่วนของหัวรถจักรที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาในจังหวัด

ทั้งนี้ การนำแนวคิด เครื่องมือ กระบวนการ และขั้นตอนนี้ไปทดลองดำเนินการในจังหวัดต่างๆ ควรให้จังหวัดจัดทำเป็นโครงการ เพื่อให้มีการกำหนดตัวบุคคลจากภาคส่วนต่างๆที่จะเข้ามาร่วมกันทำงาน มีการออกแบบการทำงานร่วมกัน สามารถกำหนดระยะเวลาและผลที่คาดว่าจะได้รับ กำหนดบทบาทและจังหวะก้าวในการทำงานร่วมกัน ทั้งในเรื่องของการสนับสนุนการจัดเก็บให้ได้มาซึ่งข้อมูลบัญชีครัวเรือน การประมวลผล การจัดเวทีเรียนรู้ การค้นหาทางเลือก การจัดทำแผนชุมชน ไปจนถึงการประสานทรัพยากรจากภาคส่วนต่างๆมาร่วมสนับสนุนโครงการตามแผนชุมชน

/องค์ประกอบ...

องค์ประกอบ 2 ส่วนของงาน ABC

องค์ประกอบอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญของงาน ABC คือส่วนที่เป็นการเติมความรู้ข้อมูลเพื่อการแก้ปัญหาเฉพาะด้าน เป็นงานวิจัยประเภทที่นักวิชาการเป็นผู้ดำเนินการเป็นหลักเนื่องจากต้องการความชำนาญเฉพาะทาง อาทิ เทคโนโลยีด้านการเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดการน้ำ ระบบสารสนเทศ การพัฒนาเด็กและการศึกษา เป็นต้น การเชื่อมต่องานวิจัยประเภทนี้ให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ต้องไปต่อกับกลไกพัฒนาพื้นที่ที่เกิดจากกระบวนการวิจัยประเภทแรกข้างต้น และใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิด **"ปฏิบัติการร่วมกันโดยใช้ความรู้"**

กรณีตัวอย่างความสำเร็จ ได้แก่ การทำงานร่วมกันของนักวิจัยกับกลุ่มเกษตรกร/ผู้ผลิตในเรื่องของพริกปลอดภัยที่จังหวัดชัยภูมิ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการจำหน่ายโดยกลุ่มเกษตรกรที่จังหวัดชัยนาท การลดต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดที่จังหวัดพะเยาและพิษณุโลก การลดต้นทุนปุ๋ยที่จังหวัดพิษณุโลก การยืดอายุการรักษาคุณภาพเงาะเพื่อการส่งออกที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น

๔. เป้าหมาย

๔.๑ เป้าหมายปลายทางคือ การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ที่เห็นผลเป็นรูปธรรม อาทิ การปลดหนี้ การเพิ่มรายได้ ครอบครัวอบอุ่น ความสามัคคีในชุมชน ชุมชนและสังคมเข้มแข็ง

/๔.๒ เป้าหมายเชิง...

๔.๒ เป้าหมายเชิงอุดมการณ์ คือ

๔.๒.๑ การสร้างเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นปฏิบัติบูชาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๔.๒.๒ การสร้างวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลและความรู้ในการตัดสินใจ

๔.๒.๓ การสร้างกระบวนการประชาธิปไตยฐานราก ที่ประชาชนตระหนักใน สิทธิ หน้าที่และมีส่วนร่วมในการบริหารการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาพื้นที่ของตน

๔.๒.๔ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

๔.๓ เป้าหมายเชิงระบบ คือ

๔.๓.๑ ระบบและกลไกบูรณาการทรัพยากรและความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาจังหวัด

๔.๓.๒ ระบบข้อมูลที่มาจากชุมชน/หมู่บ้านและเชื่อมโยงสู่การวางแผนและพัฒนาพื้นที่

๕. ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

๕.๑ ระดับครัวเรือน

๕.๑.๑ จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการทำบัญชีครัวเรือนในโครงการของจังหวัด

๕.๑.๒ จำนวนครัวเรือนที่สามารถลดและ/หรือปลดหนี้ได้ และครัวเรือนต้นแบบ

๕.๒ ระดับหมู่บ้าน

๕.๒.๑ จำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านต้นแบบ

๕.๒.๒ การจัดเวทีเรียนรู้จากข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่มีคุณภาพ

๕.๒.๓ การนำข้อมูลมาใช้ในการทำแผนชุมชนที่มีคุณภาพ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ของหมู่บ้านในแต่ละจังหวัด

๕.๒.๔ การเกิดขึ้นของผู้นำใหม่ในชุมชน

๕.๓ ระดับตำบล

๕.๓.๑ ฐานข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่ อปท. และระบบข้อมูลระดับตำบลเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาตำบล

/๕.๓.๒ ฐานข้อมูล...

๕.๓.๒ สัดส่วนของโครงการตามแผนชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่น และจากแหล่งอื่น

๕.๓.๓ จำนวนตำบลเข้มแข็งเป็นตำบลต้นแบบ

๕.๔ ระดับจังหวัด

๕.๔.๑ การยกระดับการแก้ปัญหาของพื้นที่ทั้งด้านอาชีพ/เศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านสังคม

๕.๔.๒ การมีทีมวิทยากรกระบวนการ/วิทยากรพัฒนาเฉพาะด้านที่มีคุณภาพ

๕.๔.๓ การมีทีมบูรณาการกลางของจังหวัด ที่มาจากหลายภาคส่วน

๕.๕ ส่วนกลาง

๕.๕.๑ การมีทีมงานในส่วนกลาง ในการสนับสนุน กระตุ้น หนุนเสริม ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

๕.๕.๒ การมีกระบวนการเชื่อมโยงและบูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่

๖. แนวทางการดำเนินงาน

๖.๑ ส่วนกลาง

๖.๑.๑ จัดตั้งทีมงานบูรณาการกลางในส่วนกลาง ประกอบด้วยผู้แทนจากกรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และสนับสนุนวิชาการโดย สกว. เพื่อเป็นทีมงานกลางในการ

- กำหนดทิศทางการออกแบบการดำเนินงานในพื้นที่ รวมทั้งกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อหนุนเสริมโครงการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC” ในพื้นที่
- สนับสนุน กระตุ้น หนุนเสริม ให้เกิดการพัฒนาและดำเนินโครงการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC” ในทุกจังหวัดให้เป็นไปตามเป้าหมายของโครงการ

/สนับสนุน...

- สนับสนุนกระบวนการเชื่อมโยงและบูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่

๖.๑.๒ จัดประชุมชี้แจง (Kick off project) เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวคิดและแนวทางการทำงานโครงการ "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC" แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดพร้อมกัน ๗๖ จังหวัด

๖.๑.๓ จัดประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจในแนวคิดและแนวทางการทำงานโครงการ "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC" แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดรายภาค

๖.๑.๔ ส่งเสริมความรู้ พัฒนาคู่มือ เครื่องมือ เพื่อสนับสนุนการทำงานในจังหวัด

๖.๑.๕ ทีมงานส่วนกลางและสกว. ร่วมติดตามและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาโครงการในแต่ละจังหวัด ตลอดจนติดตามสนับสนุนตลอดการดำเนินงาน

๖.๑.๖ สกว. เป็นพี่เลี้ยงในการสกัดความรู้ บทเรียน และสังเคราะห์ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการขยายผลต่อไป

๖.๒ จังหวัด

๖.๒.๑ ทุกจังหวัดจัดทำโครงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC โดยให้พิจารณาคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย อำเภอละ ๑ ตำบลเป็นอย่างน้อย

๖.๒.๒ จัดทีมงานบูรณาการระดับจังหวัดจากทุกภาคส่วน โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัด ๑ คน ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายให้รับผิดชอบโดยตรง การคัดเลือกทีมงานควรเน้นบุคคลที่มีทักษะ และความสามารถในการประสานความร่วมมือภาคีต่างๆ ในวงกว้างได้ และสามารถอุทิศเวลาติดตามงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลสำเร็จได้ (บทเรียนของ สกว.ชี้ว่ามีคนมีฝีมืออยู่ในตำแหน่งต่างๆ ที่แตกต่างกันในแต่ละจังหวัด อาจเป็นได้ทั้งปลัดจังหวัด หัวหน้าสำนักงานจังหวัด เกษตรจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด และเจ้าหน้าที่พัฒนากร จากสำนักงานพัฒนาชุมชน ฯลฯ)

๖.๒.๓ ทีมบูรณาการกลางในจังหวัด จัดทีมงานระดับตำบล หมู่บ้าน

- <u>ระดับตำบล</u> ควรมีนายอำเภอเป็นที่ปรึกษา ทีมงานควรประกอบด้วย นายก อปท. และ/หรือ สมาชิก อปท. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในทุกหมู่บ้านที่มีการนำร่อง ผู้นำชุมชน พัฒนากร อาสาสมัคร ทั้งด้านเกษตร สาธารณสุข ผู้อำนวยการโรงเรียน ฯลฯ

/ระดับหมู่บ้าน...

- <u>ระดับหมู่บ้าน</u> ควรประกอบด้วย อาสาสมัครชาวบ้าน วิทยากรกระบวนการที่จะช่วยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตั้งคำถาม เพื่อวิเคราะห์และเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นแกนหลักในการจัดตั้งทีมงาน

* <u>หมายเหตุ</u> ทั้ง ๒ ระดับนี้ ควรให้มีอาสาสมัครภาคประชาชนในสัดส่วนที่สูงกว่าภาครัฐ

๖.๒.๔ ทีมงานบูรณาการกลางในจังหวัดจัดแบ่งบทบาทหน้าที่แก่หน่วยงานรัฐ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการ "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบ ABC" ในจังหวัด

- "นายอำเภอ" ควรทำความเข้าใจแนวคิด เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานให้ชัดเจน เพื่อสามารถชี้แจงต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ไปชี้แจงต่อกับประชาชนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะการกระตุ้นให้เกิดการจัดทำบัญชีครัวเรือนในหมู่บ้านให้กว้างขวาง

- "ท้องถิ่นจังหวัด/อปท." สนับสนุนให้ อปท.จัดพิมพ์แบบบันทึกบัญชีครัวเรือน เพื่อใช้ในตำบลของตนเอง และจัดหาเจ้าหน้าที่ลงโปรแกรมบันทึกข้อมูลบัญชีครัวเรือน รวมทั้งสนับสนุนบุคลากรและงบประมาณเพื่อการจัดเวทีเรียนรู้

- "พัฒนาชุมชน" หนุนช่วยด้านการชี้แจงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือน + ข้อมูลอื่นๆ รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และตั้งคำถาม เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เรียนรู้ร่วมกัน และจัดทำแผนชุมชนที่มีคุณภาพ

๖.๒.๕ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นประจำทุกเดือน

- การจัดเวทีเรียนรู้ระดับหมู่บ้าน ควรเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกรรมการหมู่บ้าน สภาองค์กรชุมชน สภาพัฒนาการเมือง และกลไกอื่นๆ ระดับหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถใช้เป็นประโยชน์จากข้อมูลร่วมกัน รวมทั้งเกิดการสานความสัมพันธ์ ลดการแบ่งแยกในชุมชน

- การจัดเวทีเรียนรู้ระดับตำบล ให้คณะทำงานตำบลเป็นผู้รับผิดชอบโดยมีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลให้เห็นภาพรวมและสามารถคิดริเริ่มโครงการพัฒนาต่างๆ ในระดับตำบลได้

/การจัดเวที...

- การจัดเวทีเรียนรู้ระดับจังหวัด ให้คณะทำงานจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามตำบล ให้สามารถเห็นภาพรวมของข้อมูล ปัญหา ความต้องการของประชาชน และนำไปสู่การคิดริเริ่มโครงการพัฒนาในระดับจังหวัดได้

๖.๒.๖ การจัดทำแผนชุมชนและการเชื่อมโยงงบประมาณ

- ผลจากเวทีเรียนรู้ระดับล่างสุด คือ ระดับหมู่บ้าน นำมาจัดทำเป็นข้อเสนอ/แผนเพื่อแก้ปัญหาของครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน เกิดเป็นแผนชุมชนที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมที่กว้างขวาง

- จัดเวทีเจรจาภาคี เพื่อให้ชุมชนได้นำเสนอข้อเสนอ/แผนชุมชนต่อ อปท. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวะเวลาที่สอดคล้องกับการจัดทำข้อบัญญัติ ข้อเสนองบประมาณ เพื่อให้ อปท.และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องสามารถพิจารณาให้การสนับสนุนได้ตรงตามความต้องการได้

๗. ระยะเวลาในการดำเนินการ

เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ – เดือนมกราคม ๒๕๕๗ รวมทั้งสิ้น ๒ ปี

ระยะที่ ๑ **กุมภาพันธ์ – กันยายน ๒๕๕๕**	**ระยะที่ ๒** **ตุลาคม ๒๕๕๕-กันยายน ๒๕๕๖**	**ระยะที่ ๓** **ตุลาคม ๒๕๕๖ - มกราคม ๒๕๕๗**
• ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในแนวคิดและวิธีการดำเนินโครงการ • จัดตั้งทีมงานบูรณาการในส่วนกลาง • ส่งเสริมความรู้ พัฒนาคู่มือ เครื่องมือ • ติดตามและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาโครงการในแต่ละจังหวัด <u>จังหวัด</u> • จัดทำโครงการ • จัดตั้งทีมงานบูรณาการส่วนกลางของจังหวัด <u>ตำบล</u> • จัดเก็บข้อมูล • พัฒนาระบบฐานข้อมูล	• จัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือนต่อเนื่อง • จัดเวทีสร้างการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลต่อเนื่อง • จัดทำแผนชุมชน/ข้อเสนอโครงการ • ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการในแต่ละจังหวัด	• สกัดความรู้ บทเรียน และสังเคราะห์ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ • นำเสนอและเผยแพร่ผลการดำเนินงานทั้งในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับชาติ

<u>หมายเหตุ</u> : ระยะเวลาในการดำเนินการอาจใช้เวลาแตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละพื้นที่และจังหวัด อย่างไรก็ตามให้กำหนดระยะเวลาการดำเนินงานเป็น ๓ ช่วงระยะเวลา แต่ปรับกรอบเวลาในการดำเนินการให้เหมาะสมกับแต่ละจังหวัด

๘. งบประมาณ

งบประมาณจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ของส่วนราชการ/จังหวัด/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๙. ผู้รับผิดชอบโครงการ

๙.๑ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด และสำนักนโยบายและแผน)

๙.๒ กรมการปกครอง

๙.๓ กรมการพัฒนาชุมชน

๙.๔ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

๙.๕ จังหวัด

๑๐. ที่ปรึกษาโครงการ

๑๐.๑ นายพระนาย	สุวรรณรัฐ	ปลัดกระทรวงมหาดไทย
๑๐.๒ นายจาดุร	อภิชาตบุตร	
๑๐.๓ นายเดชา	ตันติยวรงค์	
๑๐.๔ นายอำนาจ	ผการัตน์	
๑๐.๕ อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน		
๑๐.๖ อธิบดีกรมการปกครอง		
๑๐.๗ อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น		
๑๐.๘ ดร.สีลาภรณ์	บัวสาย	รอง ผอ. สกว.
๑๐.๙ นางสาวจิริกา	นุตาลัย	นักวิจัย

๑๑. การประเมินผล

ประเมินผลทุก ๒ เดือน โดยทีมงานบูรณาการในส่วนกลางร่วมกับ สกว. และจังหวัด

๑๒. ผู้เสนอโครงการ

(นายวันชัย คงเกษม)

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด

๑๓. ผู้เห็นชอบโครงการ

(นายประชา เตรัตน์)

รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

๑๔. ผู้อนุมัติโครงการ

(นายพระนาย สุวรรณรัฐ)

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

ข้อมูลประกอบการทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ABC

การวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ เป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารจัดการงานวิจัยที่ สกว. ได้ริเริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๕๕๐ องค์ประกอบที่สำคัญมี ๒ ส่วน คือ

๓.๑ งานวิจัยเพื่อบูรณาการและเสริมความเข้มแข็งของกลไกพัฒนาจังหวัด

การวิจัยเพื่อสร้างฐานสังคมชุมชนให้เข้มแข็งและพัฒนาขึ้นมาเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่ตั้งแต่ระดับตำบลจนถึงระดับจังหวัด ดำเนินการทดลองวิจัยภายใต้ **โครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ** ใน ๑๗ จังหวัด

ภาค	จำนวน	จังหวัด
เหนือ	๓	อุตรดิตถ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร
อีสาน	๖	อุบลราชธานี ยโสธร ชัยภูมิ นครราชสีมา กาฬสินธุ์ นครพนม
กลาง	๓	อุทัยธานี ชัยนาท นครปฐม
ใต้	๕	สงขลา สตูล พัทลุง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี
รวม	๑๗	

เป้าหมายของโครงการ คือ สร้างเครื่องมือเพื่อกระตุ้นให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆในพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนร่วมกัน **แนวคิดหลักที่ใช้** คือ "ความร่วมมือ" **เครื่องมือที่ใช้** คือ บัญชีครัวเรือนและแผนชุมชนที่เกิดจากการจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเองของชาวบ้านและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับ อปท. และส่วนราชการต่างๆในพื้นที่ เพื่อให้เกิดเป็นกลไกแก้ปัญหาร่วมกันและเกิดความตระหนักในปัญหาเพื่อนำไปสู่การระดมทรัพยากรในพื้นที่มาแก้ปัญหาร่วมกัน

ข้อค้นพบปัจจัยสำคัญ คือ ข้อมูล กลไก และกระบวนการ

ข้อค้นพบหลักจากโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ (๒๕๕๐-๒๕๕๓)

๑. การขับเคลื่อนงานพัฒนาในพื้นที่ เพื่อให้บังเกิดผลถึงขั้นการแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น ไม่มีหน่วยงานรัฐในสังกัดกระทรวงหนึ่งใดสามารถทำได้เพียงลำพังโดยหน่วยงานเดียว **จำเป็นต้องวางระบบให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือ และใช้ข้อมูลความรู้เข้าไปเป็นเครื่องมือกำกับทิศทาง** ให้ทุกภาคส่วนซึ่งรวมถึงภาคประชาชน และภาคธุรกิจเอกชนมาร่วมขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงไปด้วยกัน จึงจะเกิดพลังร่วมในการแก้ปัญหาในพื้นที่ได้

สกว. ได้ทดลองนำร่องการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบูรณาการความร่วมมือในระดับจังหวัดในพื้นที่ ๑๗ จังหวัด และพบว่า การใช้โครงการวิจัยเป็นเสมือนการเปิดพื้นที่ของความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมออกแบบ วางแผน และลงมือทำ โดยมีการกระจายภาระงานที่ทุกฝ่ายรับรู้ร่วมกัน ได้ส่งผลให้เกิดความเป็น "**กลไกพัฒนาจังหวัด**" ที่ประกอบด้วยภาคประชาสังคมเป็นแกนขับเคลื่อนหลัก โดยภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุน ทำให้เกิดการพัฒนาแบบที่ประชาชนเข้มแข็งขึ้นด้วยตัวเองอย่างชัดเจน ในพื้นที่มากกว่าร้อยละ ๘๐ จากจำนวน ๑๗ จังหวัด สามารถใช้กลไกความร่วมมือนี้เป็นทีม

ประสานความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ทำให้เกิดการบูรณาการงบประมาณในพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาประชาชนร่วมกัน และสามารถใช้กลไกนี้ทำงานต่อเนื่องได้ในเวลา ๔ ปีที่ผ่านมา แม้จะมีการเปลี่ยนผู้ว่าราชการจังหวัดในเกือบทุกจังหวัดบ่อยครั้งมาก

นอกจากนี้ ในระดับตำบล ได้มีการส่งเสริมให้ชุมชนเรียนรู้ร่วมกันจากข้อมูลบัญชีครัวเรือน และร่วมกันวิเคราะห์จัดทำเป็นแผนชีวิตชุมชน และเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาตำบลของ อปท. ทำให้เกิดกระบวนการที่บังคับโดยพฤตินัยให้ อปท.ต้องฟังเสียงความต้องการของประชาชนอย่างจริงจัง และสะท้อนออกมาด้วยการจัดงบประมาณพัฒนาตำบลตามข้อเสนอในแผนชุมชน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสำนึกประชาธิปไตยตั้งแต่ระดับล่าง ปัจจุบัน กระทรวงมหาดไทยได้นำแนวทางนี้ไปกำหนดแนวปฏิบัติให้ อปท. ทุกแห่งพิจารณาข้อเสนอจากแผนชุมชนในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณแล้ว

๒. ข้อมูลที่มีการออกแบบเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเจ้าของข้อมูล สามารถมีพลังมากในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบล ไปจนถึงจังหวัด

ตาราง ความสามารถในการชำระหนี้ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ๗๗๖ รายใน ๑๖ จังหวัด

[illegible] ในการลดหนี้	กลุ่มเกษตรกร				[illegible]	รับจ้าง	[illegible]	[illegible]	รวมทุกอาชีพ
	ทำนา	ทำนา + อาชีพเสริม	ทำสวน/ทำไร่	ประมง	รวม				
ค่าเฉลี่ย/ปี	๓๒,๖๑๘	๒๘,๑๖๒	๔๕,๗๗๑	๓๓,๘๐๐	๓๕,๙๐๘	๒๘,๓๓๙	๔๐,๗๐๔	๓๓,๕๙๒	๓๕,๔๙๙
จำนวนคน	๓๘๑	๕๕	๑๗๒	๘	๖๑๖	๖๐	๕๒	๔๘	๗๗๖
มูลหนี้ที่ลดได้ (ล้านบาท)					๒๒.๑๒	๑.๗๐	๒.๑๒	๑.๖๑	๒๗.๕๕

บัญชีรับจ่ายครัวเรือนเป็นข้อมูลใกล้ตัวที่มีผลทำให้ครัวเรือนมองเห็นรู้รั่วของตนเองและเริ่มหาทางแก้ที่ต้นเหตุได้ เมื่อประกอบกับการมีโปรแกรมประมวลผลที่สามารถป้อนข้อมูลและเรียกดูได้ในระดับตำบลโดยการทำงานร่วมกับ อปท. ทำให้สามารถเห็นภาพการไหลของเงินและระบบเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านและตำบลได้ ทำให้เห็นโอกาสการสร้างวิสาหกิจชุมชนที่มีตลาดในท้องถิ่น ตลอดจนทำให้ อปท.และส่วนราชการสามารถจัดงบและโครงการเพื่อตอบโจทย์ปัญหาของประชาชนได้ตรงเป้าความต้องการ

๒.๑ **ในระดับครัวเรือน** พบว่า การสร้างการเรียนรู้โดยเฉพาะของกลุ่มเกษตรกรต่อวิถีการผลิต การลงทุน และการบริโภคของตน เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาความสามารถในการประกอบการเชิงธุรกิจของเกษตรกร อันเป็นทักษะที่จำเป็นที่จะช่วยให้เขาสามารถต่อสู้แข่งขันได้ในโลกแห่งความเป็นจริงของการทำธุรกิจการเกษตรนอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มเกษตรกรสามารถปลดหนี้ได้สูงกว่ากลุ่มคนรับจ้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อันที่จริงแล้ว เกษตรกรมีปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เขามี

ทางเลือกและโอกาสปรับตัวได้สูงกว่ามนุษย์เงินเดือนซึ่งสามารถปรับลดค่าใช้จ่ายได้ด้วยวิธีเดียวคือการลดการบริโภค แต่กลุ่มเกษตรกรสามารถทำได้ทั้งลดการบริโภค ผลิตทดแทนการบริโภค ลดต้นทุนปัจจัยการผลิต และรวมกลุ่มกันทำวิสาหกิจเพื่อเพิ่มรายได้

๒.๒ **ในระดับชุมชน** การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน ทำให้เกิดการสร้างทางเลือกใหม่โดยคำนึงถึงเงื่อนไขของบริบทพื้นที่ ภูมิปัญญา และทุนเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ อาทิ เมื่อพบว่ามีการบริโภคไข่ไก่ในหมู่บ้านจำนวนมาก จึงเกิดการคิดตั้งกลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ และกลุ่มผลิตอาหารไก่ขึ้นในพื้นที่ เพื่อผลิตไข่เลี้ยงคนในหมู่บ้าน เป็นทั้งการลดค่าใช้จ่ายในการบริโภคและเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่และกลุ่มอาหารสัตว์ เป็นต้น ตัวอย่างเช่นนี้เกิดขึ้นจำนวนมากในทุกจังหวัด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีวิทยากรพี่เลี้ยงที่ให้ความเอาใจใส่กับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

๒.๓ **ในระดับตำบล** พบว่าเกิดตำบลเข้มแข็งด้วยข้อมูล (ด้วยเกณฑ์ชี้วัด ๗ ข้อ) จำนวน ๑๒๔ ตำบล จากพื้นที่นำร่องทั้งหมด ๓๓๓ ตำบล คิดเป็นร้อยละ ๓๗ ซึ่งถือว่าสูงมาก เกือบทุกตำบลได้นำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และเห็นการปรับเปลี่ยนได้ชัดเจน จากการเคยใช้งบลงทุนทำโครงสร้างพื้นฐานจำนวนมาก เป็นการทำเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นส่วนใหญ่

๒.๔ **ในระดับจังหวัด** เกิดคณะทำงานจังหวัดเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาในจังหวัดอย่างต่อเนื่อง โดยการบูรณาการคนทำงานทั้งในภาคประชาสังคมและหน่วยงานรัฐในด้านต่างๆ อาทิ ด้านการเกษตร พาณิชย์ พัฒนาชุมชน สาธารณสุข การศึกษา ที่ดิน ชลประทาน ป่าไม้ เป็นต้น หัวใจของความสำเร็จอยู่ที่สามารถใช้กระบวนการดำเนินโครงการในการดึงคนที่มุ่งมั่นทำงานเพื่อแก้ปัญหาทุกข์สุขให้ประชาชนเข้ามาทำงานร่วมกันได้โดยสมัครใจ พบว่าภายในเวลา ๔ ปีที่มีการสนับสนุนต่อเนื่อง สามารถพัฒนากลไกระดับจังหวัดให้เข้มแข็งได้ในระดับที่น่าพอใจ คือมีจังหวัดที่เข้มแข็งถึงเข้มแข็งมาก รวมถึง ๑๐ จาก๑๗ จังหวัด คิดเป็นร้อยละ ๕๙ ในจำนวนนี้ เป็นจังหวัดที่เข้มแข็งมากถึง ๔ จังหวัด (ร้อยละ ๒๓)